Apskritai Pumpurų senkapyje kiek turtingesni įkapėmis buvo vyrų kapai. Iš 13 kapų su įkapėmis – 10 priklausė vyrams, 3-se moterų kapuose rasta tik 3 žiedai ir 1 žalvarinė diržo sagtelė. Visiškai be įkapių buvo visi ištirtieji vaikų ir paauglių kapai.

Pumpurų senkapyje rasta archeologinė medžiaga ir laidosena artima kitiems to paties laikotarpio ištirtiems paminklams. Dirbinių, nesusijusių su mirusiojo apranga, buvimas kai kuriuose kapuosė rodo dar ir pagonybės papročių liekanas. Senkapis, sprendžiant iš rastų įkapių, yra iš XVI ir XVII a. pirmosios pusės. Tačiau galimas dalykas, kad dalis kapų be įkapių yra ir vėlesnio laikotarpio.

DAUBARIŲ (MAŽEIKIŲ RAJ.) SENKAPIŲ TYRINĖJIMAI 1975 METAIS

Algirdas Varnas

Tyrinėjant Daubarių (Mažeikių raj.) piliakalnį bei jo papėdėje buvusią gyvenvietę[1], buvo ištirti ir nedidelės apimties du vėlyvi gerokai apardyti senkapiai. Abu Daubarių k. senkapiai yra apie 100 m į P nuo piliakalnių, Viešetės aukšto deš. kranto kyšuliuose, ties Viešetės ir Stulpo santaka. Senkapiai yra maždaug 40 m vienas nuo kito, atskirti 3–4 m gylio ir apie tiek pat pločio natūralaus griovio, kuris, prasidėjęs gretimose dirvose, skiria minėtus kyšulius ir nusileidžia į Viešetės slėnį.

Dar XIX a. gale F. Pokrovskis nurodė, kad greta Daubarių

---

[1] Žr. V. Daugudis, Daubarių (Mažeikių raj.) I piliakalnio ir gyvenvietės tyrinėjimai 1975 m. (šio leidinio p. 18–20).

piliakalnių iškasama žmonių kaulų[1]. Vėliau P. Tarasenka Daubarių k. laukuose jau nurodė net tris senkapius, kurių vienas esąs prie piliakalnio[2]. Mažeikių kraštotyrininkas St. Ličkūnas Daubariuose paminėjo tik aukštame Viešetės krante esantį senkapį, iš kurio prieš II pasaulinį karą griūvant šlaitui išvirsdavo "... žmonių kaulai ir raudonų plytų dalys", taip pat ten buvę randama "... įvairių bronzos dalykų, geležinių ginklų, žuvies liekanų ir kita"[3]. Taigi atrodo, kad minėto kraštotyrininko nurodyti dirbiniai greičiausiai buvo aptikti viename iš 1975 m. tyrinėtų Daubarių k. senkapių.

Senkapis Nr. 1 (pietinis) įrengtas apie 30 m ilgio ir 5 m pločio Š kryptimi smarkiai smailėjančiame kyšulyje, esančiame 1,5–2 m žemiau gretimų dirvų. Kyšulio V pakraštys yra Viešetės gerokai apgriautas. Kartu sunaikinta ir dalis senkapio. Kaip parodė tyrinėjimai, išliko tik senkapio V dalis, todėl apie pirminį jo dydį sunku ką nors pasakyti. Ties kyšulio viduriu išlikęs akmeninis paminklas, kuriame įstatytas geležinis kryžius. Po paminklu kapų neaptikta.

Senkapyje buvo ištirtas 40 m^2 plotas, t.y. visa išlikusi ir krūmais neapaugusi senkapio dalis. Laidojant mirusiuosius bei statant kryžius žemė senkapyje labai permaišyta. Tai rodytų, kad greičiausiai nedideliame senkapio plote buvo laidota ilgesnį laiką. 0,3 m gylyje pasirodė pavieniai akmenys, o 0,6 m gylyje aptikti du kapai. Kapų duobių kontūrai nežymūs, bet matyti, kad jos kastos iki kieto

---

1 Ф.В. Покровский, Археологическая карта Ковенской губернии, Вильна, 1899, с. 81.

2 P. Tarasenka, Lietuvos archeologijos medžiaga, K., 1928, p. 117.

3 St. Ličkūnas, Mažeikių apskrities piliakalniai, – Gimtasai kraštas, 1934, Nr. 1, p. 50.

gruntinio molio, kuriame ir palaidoti mirusieji. Karstų žymių neliko.

Kapas Nr. 1 atidengtas kyšulio V pakraštyje, apie 10 m nuo Š jo galo. Mirusysis gulėjo aukštielninkas, galva į ŠV, rankos per alkūnes truputį sulenktos ir sukryžiuotos dubens srityje. Prie griaučių jokių daiktų nerasta.

Kapas Nr. 2 atidengtas apie 2,5 m į P nuo kapo Nr. 1, pačiame kyšulio pakraštyje. Mirusysis gulėjo aukštielninkas, galva į PV. Dešinė ranka buvusi ištiesta pagal šoną, o kairė - sulenkta, jos pirštai guli dešinio šlaunikaulio srityje. Kairėje mirusiojo pusėje rasta apskrita 2 cm skersmens žalvarinė sagtelė, kurios lankelis pusapvalio skerspiūvio ir puoštas skersinėmis įkartomis.

0,6 m į P nuo kapo Nr. 2 kaukolės, 0,5 m gylyje, rasta geral degtų vazoninių koklių šukių krūvelė.

Senkapis Nr. 2 (šiaurinis) įrengtas apie 35 m ilgio ir 15 m pločio, Š kryptimi pastebimai smailėjančiame kyšulyje, ties Stulpo ir Viešetės santaka. Kyšulys PR siekia gretimą aukštumą. Visas kyšulio Š galas išraižytas apkasais, o jo viduryje stovi sūkrypęs ąžuolinis kryžius. Mažiausiai apkasų apardytoje senkapio vietoje iškasti du plotai, iš viso 18 m^2. Tyrinėtame plote aptikta pavieniai žmonių kaulai ir 6 kapai, visi griaučiai apardyti. Mirusieji palaidoti karstuose, kurių dalis buvo sukalta geležinėmis kaltinėmis vinimis.

Kapai Nr. 1 ir 2 aptikti centrinėje kyšulio dalyje, 0,8-0,9 m gylyje, greta vienas kito. Liko tik kaukolės ir dalis krūtinės kaulų. Atrodo, kad mirusieji buvę paguldyti aukštielninki, galvomis į ŠV. Apie 30 cm nuo viršugalvių į ŠV aptikta juodo, žiesto blogai degto puodo šukių. Kape Nr. 1 rastas Gustavo Adolfo (1611-1632) Rygos šilingas, kaklo srityje - žalvarinis juostinis žiedelis paplatinta

priekine dalimi su įkartėlėmis. Šalia kapo Nr. 2 kaukolės rastas sidabrinis Jono Albrechto (1492–1499 m.) Lenkijos pusgrašis.

Kapas Nr. 3 atidengtas apie 1,4 m į Š nuo kapų Nr. 1 ir 2, 0,9 m gylyje. Prie griaučių jokių dirbinių nerasta. Mirusysis buvęs palaidotas galva į ŠV.

Apie 5 m nuo kapo Nr. 3 į ŠV, jau pačiame kyšulio pakraštyje aptikti dar 3 kapai. Mirusieji buvę paguldyti aukštielninki, galvomis į Š. Kapų Nr. 4 ir 5 griaučiai guli greta. Kape Nr. 5 kairėje krūtinės pusėje rasta žalvarinės apie 3 cm skersmens, apskritos sagtelės liekanos. Iš kapo Nr. 6 išliko tik kaukolė, o likusioji griaučių dalis sunaikinta, griūvant šlaitui.

Senkapyje Nr. 2 surinta ir pavienių radinių. Tai žalvarinis juostinis žiedelis paplatinta priekine dalimi su įkartėlėmis, žalvarinio apkaliuko fragmentas, trys geležinės kaltinės vinys, geležinio peiliuko dalis, geležinė 5 cm skersmens sagtis su pusapvaliu lankeliu, molinių vazoninių koklių šukelės.

Remiantis radiniais, senkapį Nr. 2 galima datuoti XVI–XIX a. Atrodo, kad abu Daubarių k. senkapiai yra maždaug vienalaikiai. Galimas daiktas, kad savo metu šie du senkapiai sudarė vienas kapines ir tik vėliau, griūvant šlaitams, kapinės buvo perskirtos atsiradusio griovio.

IV. KITŲ PAMINKLŲ TYRINĖJIMAI

GĖLUVOS KALVINISTŲ BAŽNYČIOS IR KAPINIŲ TYRINĖJIMAI 1974 METAIS

Gintautas Česnys, Vytautas Urbanavičius

Apie 4 km į pietryčius nuo Ariogalos, aukštame Dubysos kair.